

๑.๔๙ หวายดง

ชื่อท้องถิ่น	หวาย
ชื่ออื่นๆ	หวายดง หวายใหญ่ หวายนั่ง เสือครอง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) หวายขม
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Calamus viminalis</i> Willd.
ชื่อพ้อง	<i>C. fasciculatus</i> Roxb., <i>C. litoralis</i> Blume, <i>C. pseudorotang</i> Mart. ex Kunth, <i>Palmijuncus fasciculatus</i> (Roxb.) Kuntze, <i>P. litoralis</i> (Blume) Kuntze, <i>P. pseudorotang</i> (Mart. ex Kunth) Kuntze, <i>P. viminalis</i> (Willd.) Kuntze, <i>Rotang viminalis</i>
ชื่อวงศ์	ARECACEAE
ชื่อสามัญ	Rattan cane / Wild rattan

รหัสพรรณไม้ ๑-๖๓๑๑๙๐๖-๑๓-๐๔๙ จำนวนที่พบ ๑ ต้น

สถานภาพ (IUCN) พบทั่วไป (Least Concern: LC)

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถา ลำต้นมีขนาดปานกลาง ลำต้นสีเขียวแตกกอ เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นประมาณ ๐.๕-๑ นิ้ว ลำต้นและกาบใบมีหนาม กาบหุ้มลำต้นสีเขียวเข้ม เคลือบด้วยไขสีขาวบาง และมีหนามโดยรอบ ใบประกอบแบบขนนก ก้านใบมีหนาม ใบย่อยที่ประกอบบนก้านใบมีจำนวนประมาณ ๗๕-๙๐ ใบ เรียงตัวกันเป็นกระจุก แบบตรงกันข้าม กระจุกละ ๕-๘ ใบ ใบรูปแถบเรียวยาว คล้ายใบมะพร้าว ปลายใบแหลม ขอบใบมีหนามแหลมเล็กๆ มีระบบรากแบบรากแขนงประสานกันอยู่ตามลักษณะของพืชตระกูลปาล์มทั่วไป มีอวัยวะที่ใช้เลื้อยเกาะ (climbing) เป็นก้านยาว ๆ ยื่นออกมาจากจุดกำเนิดตรงส่วนบนของกาบหุ้มลำต้น และมีหนามโดยตลอด ทำหน้าที่เป็นมือเกี่ยว ดอกเป็นชนิด pleonanthic คือจะสร้างช่อดอกออกมาจากลำต้น ตรงส่วนที่มีกาบใบหุ้ม โดยทยอยสร้างไม่พร้อมกัน หลังจากออกดอกแล้วส่วนยอดก็ยังสามารถเจริญเติบโตเป็นลำต้นไปได้เรื่อย ๆ ผลค่อนข้างกลม มีลักษณะเป็นเกล็ดซ้อนทับกันเป็นชั้นๆ ผลอ่อนสีเขียวเมื่อแก่แล้วมีสีเหลืองขาว เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๐.๘-๑ เซนติเมตร เนื้อในมีรสฝาด เมล็ดแข็ง ผิวขรุขระ หนึ่งผล มี ๑-๒ เมล็ด เมื่ออายุได้ ๒-๓ ปี จะเริ่มติดดอก และให้ผลที่สามารถนำไปขยายพันธุ์ได้ ติดผลราวเดือนมีนาคมถึงเมษายน พบตามป่าเต็งรัง ป่าดงดิบ ที่ชุ่มชื้น

การใช้ประโยชน์ในท้องถิ่น

- อาหาร – หน่อหวายต้องนำไปต้มให้หายขม จากนั้นนำไปทำแกง ดอง หรือจิ้มน้ำพริก
- สรรพคุณ

ตำรายาไทย หัวหรือรากและยอดหวาย มีรสขมเย็นเมาเล็กน้อย ใช้ปรุงยาгинดับพิษร้อน พิษไข้ แก้ท้องขึ้น แก้พิษ ตับปอดพิการ แก้ไอ บำรุงน้ำดี แก้อ่อนในกระหายน้ำ หน่อหวาย คือลำต้นอ่อนของหวาย แทะขึ้นจากเหง้าใต้ดิน มีกาบแข็งเต็มไปด้วยหนามหุ้ม เนื้อในอ่อน กรอบ สีขาว มีรสขม นำมาปรุงอาหาร ก่อนนำไปปรุงอาหารต้องนำไปต้มให้หายขม จากนั้นนำไปทำแกง ดอง หรือจิ้มน้ำพริก หน่อหวาย มีธาตุสังกะสี ในปริมาณสูง ใช้เสริมธาตุสังกะสี ช่วยเจริญอาหาร ลดภาวะเครียด ช่วยส่งเสริมสมรรถภาพทางเพศชาย เนื้อหุ้มเมล็ดรับประทานได้

- **การใช้ประโยชน์อื่นๆ** – ลำต้นแก่ นิยมนำมาถากลอกผิวหรืองานจักสานทำเป็นของใช้ในครัวเรือน เช่น ถาด ตะกร้าสพายหลัง (กะเชอ) กระบุง พาน ชันโตก และหมวก

ภาพที่ ๔๙ แสดงลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของ หวายดง

ลักษณะวิสัย

ลำต้น

ใบ

ดอก

ผล

แหล่งอ้างอิง : ฐานข้อมูลสมุนไพรไทยเขตอีสานใต้ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (๒๕๖๙).
“หวายดง”. <https://phar.ubu.ac.th/herb-DetailPhargarden/๓๐๐>